

ERDEI SPORTOK STADIONJA AZ ERDŐ

Áprily Lajos: Szeret az erdő

*„Engem az erdő véd s szeret,
utaimon erdők kísértek:
bükkök, gyertyánok, égerek,
tölgyek. Fenyők is. Égig értek.*

*Most is, hogy visszagondolok
hajdani erdeim sorára,
a hegy felől gyönyörűen
zúg bükkös erdők orgonája.*

*S ha majd mélyebbre költözöm,
éztelen rommá omltan,
egy hang közéről súgja még:
Én is az erdő fája voltam.”*

Állítható, hogy nincs olyan erdőben kiránduló, túrázó, futó, akit legalább egyszer valamilyen formában meg ne érintett volna az erdő hangulata és szépsége. Különleges egy sportpálya ez! Sokan élnek benne és belőle, sok mindent várunk tőle. Költőket ihlet, gazdasági tervek készülnek vele kapcsolatban, hajdanában még betyárok búvóhelye is volt. Az erdő nem egy egyszerű farengeteg, hanem bonyolult életközösség akinek millió arca, megjelenési formája van.

Ismertetőnk célja, hogy aki elolvassa többet tudjon meg az erdőről, fenntartásáról és az erdészekről. Ne csak terepként, futóstadionként használjuk az erdőt, hanem legyen tudomásunk arról is, ami mögötte van. Tudjuk meg, hogy miért bozótos, gallyas, jól futható a terep.

1 Az erdőgazdálkodásról általában

Akárhogy is nézzük, a túrázás, a terepfutás bármilyen fejlődésen és változásokon is megy keresztül, legfontosabb és legkedveltebb terepe mindig az erdő lesz. Az erdő, mint verseny-színhely a legváltozatosabb, amellet a legizgalmasabb kihívás is egyben.

Azt a túrázók, futók többsége biztosan tudja, hogy az Európában lévő erdők nem „csak úgy vannak”, hanem jelenlegi állapotukat az erdőgazdálkodási tevékenység alakítja. Azt már kevesebben tudják, hogy az erdőgazdálkodás elsődleges célja nem a faanyag kinyerése, hanem egy igen bonyolult életközösség fenntartása, amiben a fakitermelés csak részben cél, inkább eszköz, ugyanakkor az eladott faanyag értékesítéséből származó pénz biztosítja az erdőfenntartás költségeit.

Az erdőgazdálkodás lényegét röviden nehéz megfogalmazni, de a legfontosabb ismérveket megpróbáljuk leírni:

Az erdő sok anyagi (fa, levegő, víz, gomba, gyümölcs, vad stb.) **és nem anyagi** (tájkép, csend, madárdal, békeesség stb.) **dolog forrása.** Mindenkinek van valamilyen kívánsága, hogy mit szeretne kapni az erdőből. Ezt a kívánságáradatot kell az erdőgazdálkodás során valahogy kielégíteni. A magárahagyott erdő, a mai igényeknek nem tudna megfelelni. Az erdészek évszázados feladata, hogy olyanra formálják, és úgy gondozzák az erdőt, hogy a szerteágazó igényeket kielégítse. Ezt a feladatot hívjuk közcélú, jóléti erdőgazdálkodásnak.

Az erdőnevelés és erdőfenntartás beavatkozásai a természetes folyamatokat utánozzák. Az őserdőt a születés és elmúlás örök folyamata alakítja. Az elpusztuló öreg faegyedek helyébe utódaik lépnek, és az erdei életközösség egysége biztosítja az erdő fennmaradását. A természeti katasztrófák okozta sebeket az erdei életközösség sokszor csak évszázadok alatt tudja begyógyítani. Az erdőnevelés módszerei évszázados kutatási és gyakorlati tapasztalat alapján alakultak ki, és ennek a munkának köszönhetőek a ma oly nagyon (sokszor az azt létrehozó erdésztől) féltett értékes erdők.

Az erdő a feladatát csak akkor tudja betölteni, ha egészséges, ezért ápolni, nevelni és felújítani kell. Az erdőgazdálkodás a szélsőséges véleményeket (mint pl. az erdészeti munkák tiltása) ezért nem tudja elfogadni, mert nem tud mit kezdeni vele. Őserdőt létre lehet hozni, de ennek célja csak a tudományos kutatás lehet. Az öncélú természetvédelemnek Magyarországon nincs létjogosultsága.

Az erdők fenntartásához, védelméhez szervezet kell. A szervezet működéséhez szükséges pénzt alapvetően maga az erdő képes biztosítani, nagyrészt a megtermelt faanyagból, kisebb mértékben a benne élő vadállományból, és egyéb termékekből. A különleges igények (pl. parkerdő-gazdálkodás, az erdőgazdálkodás kereteibe nem illő beavatkozások és korlátozások stb.) anyagi fedezetét viszont adópénzből vagy más forrásból kellene fedezni. Jelenleg az erdőgazdaságok az erdőgazdálkodáson kívüli egyéb vállalkozásokkal és befektetésekkel igyekeznek pótolni a pénzhiányt.

2 Az örök kérdés: miért termelnek ki fát az erdőből?

A válasz megértéséhez engedjétek meg egy rövid közvéleménykutatást, melyet mindenki saját maga értékeljen. Ha minden kérdésre „nem” az általad adott válasz, lépj tovább, és felejtsd el az egészet!

Ha legalább egyszer „igen” a válaszod, olvasd tovább, és hívd fel erre barátaid, ismerőseid figyelmét is!

Kérdések!

1. kép

1. kedvelem a tölgyfa hordóban érlelt valamelyik borfajtát?

- szívesen pihenném ki egy téli alapozó edzés fáradalmait szaunázás után, pattogó kandallótűz mellett?
- az irodai munkát szívesebben végzem fa lambériás irodában, fából készült bútorokkal berendezve?
- kedvelem a fából készült kerti bútorokat?
- ízlik a nyílt tűzön bográcsban vadhúsból készült pörkölt, vagy a faszénnel grillezett flekken?
- szívesen fogyasztom az erdei gombából, gyümölcsből készült ételeket? (1. kép)
- szeretem a jól futható erdőkben rendezett versenyeket?

A kérdésekre adott válaszokat nem hiszem, hogy elemezni kellene. De felmerül még egy kérdés: **fognak a magyarországi erdők?** A szubjektív elemzés helyett beszéljenek a tények:

1945-ben az ország 12 %-át borította erdő, ma már több mint 20 %-ot. Az ország erdőterülete folyamatosan nő és ez a tendencia a felhagyott mezőgazdasági területek beerdősítésével és spontán beerdősülésével folytatódik.

Évente mintegy 12 millió m³ fa terem meg erdeinkben, ezzel szemben az éves fakitermelés nem éri el a 8 millió m³-t. Az erdőkben lévő faanyag-készlet az erdőterülethez hasonlóan szintén növekszik.

Ahhoz, hogy a kérdésekben megfogalmazott „élvezetek” (amelyek közül pl.: tájfutók számára legélvezetesebb a jól futható erdő (2. a és 2. b kép) részesei lehessünk olyan erdőre van szükség, amit tervszerű és tudatos erdőgazdálkodási tevékenység hozott létre és tart fenn. Javaslom, hogy **tegyünk egy kis sétát az erdőgazdálkodás fogalmi és módszereinek megismeréséhez.**

2.a kép

2.b kép

3 Az erdő funkciói

Az erdő összetett mivolta és fontossága már a kezdetektől tudatosult Magyarországon, Szent István óta királyi rendeletek, törvények korlátozzák és szabályozzák az erdő igénybevételét és az erdőgazdálkodást. A társadalomban megfogalmazódott erdőkép folyamatosan változik, manapság az erdő egyre inkább mint a környezet védelmének bástyája tudatosul.

Hogy látták az erdőt a múlt század elején? „*Vadon tenyésző fanemekből álló s az erdőgazdálkodás céljaira szolgáló terület, mely ha még a maga természetes eredetiségében áll: őserdőnek nevezetik. Az erdőnek úgy az erdőbirtokos, mint a közjólét szempontjából nagy jelentősége van.*” (Révai Nagylexikona, 1912)

A nemzetközileg is elfogadottak alapján az ember szempontjából az erdőnek három funkciója van: **védelmi, gazdasági és közjóléti.**

4 Az erdőgazdálkodás tervszerűsége

„*Az erdőket nem nagyapáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön.*” - mondta a bölcs. Az ember hajlamos elfelejteni, hogy ő maga is a természeti rendszer része, és ha valamit megváltoztat, felelősséggel tartozik annak következményeiért.

A Magyarországon található erdők természetes életciklusa általában 40-160 év. Ilyen időtávlatban csak tervszerű módon lehet gazdálkodni, ezért az erdőtervezésnek már több évszázados hagyománya van. A hosszú termelési folyamat miatt nagyon fontos a szigorú és következetes szabályozás, mely jelenleg az erdőről az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvényben testesül meg. Egyébként már államalkotó Szent István királyunk is hozott rendeletet az erdőkkel kapcsolatban, a részletesebb szabályozás kezdete pedig Mária Terézia idejébe nyúlik vissza.

Az ország teljes erdőterületére erdőgazdasági tervek(erdőterv) készülnek, amik 10 éves időtartamra határozzák meg az erdőgazdálkodó erdőnevelési kötelezettségeit és fakitermelési lehetőségeit. A tervek az adott erdőterület funkciójának megfelelően készülnek, és jóváhagyásukkor figyelembe veszik az érdekelt szakterületek (természetvédelem, vízgazdálkodás, önkormányzat stb.) véleményét. Az erdőtervek betartását az erdészeti hatóság ellenőrzi.

5 Erdőgazdálkodási módszerek

Vágásos eljárások

A hazai erdőkben még általánosnak mondhatók az u.n. „vágásos” eljárások. Ezek lényege, hogy vastag, egyenes, hengeres törzsű lehetőleg a legjobban értékesíthető fafajokból álljon az erdő. Ezért az erdőben szinte kizárólag azonos korú fák vannak, egy időben történik az erdőnevelési beavatkozás. A fákat akkor vágják ki, amikor a faanyaguk a legértékesebb és műszakilag a legjobban hasznosítható. Így alakultak ki az egykorú, idős erdők az évszázadok folyamán. Az ilyen erdő faegyedei egyszerre érik el azt a kort, amikor a mindenkori gazdálkodási érdekeknek megfelelően ki lehet vágni az idős fákat, pl. az akácot 30 éves korában, a tölgyet 120 évesen. (3.a. és 3.b. kép)

3.a kép(végvágás)

3.b kép(faanyag)

A véghasználat legegyszerűbb módszere a tarvágásos eljárás, amikor az idős állomány minden egyedét egyszerre termelik ki. Ezt a területet mesterségesen újítják fel máshol nevelt csemetével, vagy közvetlen makkvetéssel.

A természetes felújítás sokkal bonyolultabb eljárás. Ilyenkor a fákról lehullott makkból kelt csemeték nevelése határozza meg a beavatkozásokat, és csak akkor kerül sor az idős fák kivágására, amikor azok alatt már életerős újulat található. (4.a és 4.b kép) Ez a folyamat fafajától és a természeti körülményektől függően 10-25 évig is eltarthat. Bizonyos fafajoknál ezt a módszert viszont nem lehet alkalmazni (pl akác).

Cél a természetesség

A természetes erdei életközösségekre jellemző, hogy mindenfajta korú fát megtalálunk benne, a fiatalok(utódok) és az idősek(szülők) hosszabb-rövidebb ideig együtt élnek. A korszerű erdőgazdálkodás ilyen erdőkép létrehozását tűzte ki célul. Az erdészek felismerve a vágásos gazdálkodás „természetellenességét”, egyre több helyen és fokozatosan vezetik be a folyamatos erdőborítottságot biztosító, az erdő klímát megőrző gazdálkodási módszereket.

4.a kép

4.b kép

6 Az erdőgazdálkodás folyamata

A gazdálkodás egyik lépcsője a fakitermelés. Bizonyos faegyedeket már az erdőnevelés során is kivágnak (kiválasztják a legmegfelelőbb fákat, kialakítják a faállomány megfelelő szerkezetét stb.) ekkor keletkeznek a tájfutók által nemigen kedvelt „legallyazott” erdők. A legszembetűnőbb beavatkozás viszont a **véghasználat**, amikor egy összefüggő területen szinte valamennyi fát kivágnak. Ekkor keletkeznek a nagy „puszta” u.n. vágásterületek. A véghasználat után az erdőket fel kell újítani (ezt törvény írja elő). A következő generáció erdejét vagy kertben nevelt csemetékből ültetik, esetleg makkal vetik be (mesterséges felújítás), vagy a kivágott fák utódaiból nevelik fel (természetes felújítás). Ezek a vágásterületek (4.b 5.a és 5.b kép) nem irtások, mint ahogy azt médiában hallani, pl.: „újabb erdőirtások a Mátrában ...”, hanem már fiatal erdő, igaz hogy csak kicsiny csemeték formájában. (4.b kép)

5.a kép

5.b kép

Az erdőfelújítás befejezésével(6a. kép) (az erdő még áthatolhatatlan) még nincs vége az erdőgazdálkodó kötelező feladatainak. Ápolással kell gondoskodni a legértékesebb faegyedek zavartalan fejlődéséről. Ekkor még 8-15 ezer db csemete van egy hektárnyi területen és ez a szám az erdő véghasználatának idejére a fafajtól függően 250-400 darabra csökken(6b. kép).

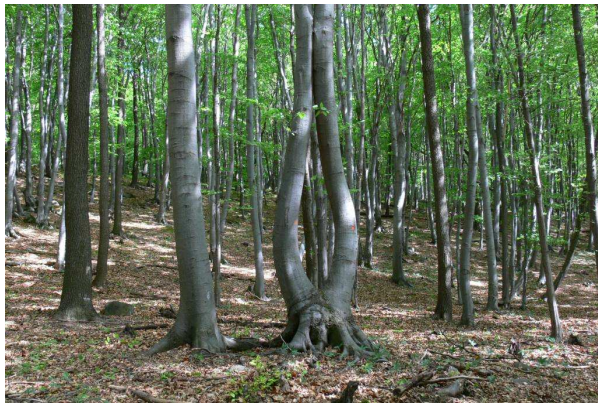

6.a kép

6.b kép

Az erdőgazdálkodó köteles figyelemmel kísérni erdeje további életét is. Az erdőnevelés során, a **tisztítások** alkalmával el kell távolítani a tovább már nem fejlődő, vagy a kevésbé értékes egyedeket. A **gyérítések** folyamán kivágják azokat az egyedeket, melyekre az erdész megítélése (tudása) alapján, a természetes pusztulás vár. Az erdőnevelés alkalmával már értékesíthető faanyag kerül ki az erdőből (7a. és 7b. kép).

7.a kép

7.b kép

Elérkeztünk az öreg szálerdőhöz, amire a kitermelés vár. (2.a 2.b és 4.a kép) Ezek a közvélemény szemében az „igazi erdők”, hatalmas faegyedek állnak szépen a bozótmentes területen. És ekkor jön a véghasználat (tarvágás vagy természetes felújítás végvágása), hogy minden kezdődjék előlről ...

Reméljük e rövid „erdei séta” után, edzés és verseny közben nem „irtásokat” láttok majd az erdőben, hanem a gondos „erdészkezek” munkáját, akik a természet egyik nagyszerű alkotásának javait bocsátják rendelkezésünkre és biztosítják a jövő generációi számára is.

.....mert az erdő közérdek!

Országos Erdészeti Egyesület
Erdei Sportok Szakosztály